

OTROCI V LJUDSKEM IZROČILU SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Marija Kozar - Mukič

61

IZVLEČEK

Otroštvo porabskih Slovencev v času pred drugo svetovno vojno se je končalo pri dvanajstih letih. Do šestega leta so bili otroci pasivni udeleženci ljudskega življenja, od šestega leta naprej pa so se že lahko aktivno udeleževali različnih del in šeg. V Porabju so deklice sodelovale le pri eni šegi – koledovanju ob treh kraljih. Pri vseh drugih šegah so sodelovali le dečki. Največkrat tudi oni pri koledovanju, in sicer z dejanji, ki so jih prvotno izvajali odrasli. V 21. stoletju se porabski otroci spoznavajo s šegami v šoli pri pouku slovenščine ali pri izvenšolskih dejavnostih.

Ključne besede: otrok, šege, verovanje, Porabje

ABSTRACT

The childhood of the Porabje Slovenes in the period before the Second World War ended at the age of twelve. Until they were six, children were passive participants of folk life and only then started to play an active part in various jobs and customs. The girls from Porabje participated in just a single custom - carol singing at Epiphany. In all other customs only boys participated. Most often in carol singing and in activities originally performed by adults. In the 21st century Porabje children learn about these customs in the Slovene lessons at school and in out-of-school activities.

Key words: child, customs, beliefs, Porabje

Slovinci na Madžarskem pravijo otrokom “mlajši, déca”. Pred drugo svetovno vojno se je otroštvo porabskih Slovencev končalo pri dvanajstih letih. Takrat so zaključili šestletno osnovno šolo in takoj so začeli delati na poljih ali morali oditi na sezonsko delo. Do šestega leta starosti so bili otroci pasivni udeleženci ljudskega življenja, od šestega leta dalje pa so se že lahko aktivno udeleževali različnih del in šeg.

Gradivo o otrostvu porabskih Slovencev sem zbirala v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja. O svojem otrostvu so mi pripovedovali informatorji, rojeni v prvi polovici 20. stoletja. Podatki so bili večinoma objavljeni (Kozar - Mukič 1988 in 1992). Pričujoči spis je sinteza teh podatkov.

Pri porabskih Slovencih so bila *v zvezi z novorojenčkom* povezana mnoga dejanja, ki naj bi mu prinesla srečo in zdravje ter ga obvarovala pred zlimi duhovi, uroki. Novorojenca imenujejo „dejte” (dete). Po ljudskem verovanju o njegovem življenju takoj

po rojstvu sodijo sojenice (soudice). Po rojstvu so fanta zavili v moško srajco, deklico pa v žensko krilo. Prvo povijanje otroka naj bi imelo pomen analognega čaranja. Otroka so morali zavarovati pred uroki in čarovnicami. Nekateri ljudje namreč lahko uročijo (zvorčijo) otroke, zato jih ne smejo občudovati. Tisti, ki zagleda dojenčka, mora pljuniti in reči: „Fuj te boj, fuj te boj, si grdi!“ Človek, ki je otroka uročil, je moral dati las ali krpo od svoje obleke. To so sežgali in s tem kadili otroka proti urokom (Mukič in Kozar 1982: 100).¹ Uročil je lahko tisti človek, ki ga je mati dojila tri leta:

„Šteri tri veuke petke céca, tisti lek' zvorč. Moj'ga možá brat tö takši biu, ka tri veuke petke céco. Ka kakoli vüdo, vse zvorčo. Z očámi. Mlajše pa máro, pa tau vse lek' zvorče.“ (Kozar - Mukič 1988: 128).

62

Zdravljenje se je lahko pospešilo z zagovori. Pri tem pa je bilo treba moliti očenaš od konca proti začetku. Verjeli so, da je dojenček, če se je zelo prestrašil, lahko dobil „starij“ (epilepsijo). To so zdravili tako, da so otroka poškopili v obliki križa s šentjanževcem (djánošovo vino). To vino so blagoslovili v cerkvi 28. decembra.

Po rojstvu so dojenčka položili v zibelko (zibala), v kateri je bila slamnjača (napolnjena s koruznim ličjem). Dojenčka so dali v vzglavje in ga s trakovi močno prevezali, da se ne bi mogel premikati. Malo večji otroci so spali v zaboju iz desk (šenda), ki so ga podnevi porinili pod posteljo. Manjši otroci so spali tudi v predalu predalnika (šublek). V sobi je spal gospodar z ženo in otroki. Najmlajši otrok je bil postržek (postržnjek). Ime je dobil od kruhka, ki so ga spekli iz ostankov krušnega testa.

Mati je novorojenca dojila ali hranila z močnikom. Če je imela dovolj mleka, je svojega otroka dojila tudi do četrtega ali petega leta starosti. Močnik so pripravili tako, da so zavreto mleko zgostili s podmetom. Steklenice z dudo niso poznali, kašo so dajali otroku z žličko. Iz steklenice (küfica) hranijo dojenčke šele od sedemdesetih let 20. stoletja naprej. Če dojenček ni mogel zaspati in je veliko jokal, so mu iz makove glavice ali nekaj makovih zrn skuhal čaj. Po žlički ali dveh se je pomiril in zaspal (opij ga je omamilo). Če so dojenčku otekle prsi in je iz njih kapljalo mleko, so mislili, da ga sesa mora (skišnjava). Mora je ponoči prihajala k dojenčkom, pa tudi k odraslim. Proti njej so se branili na ta način, da so zamašili ključavnico, v zibelko pa so skrili varnostno sponko, pipo ali cigarete. Če je duhovnik dete blagoslovil, potem mora ni imela več oblasti nad njim (Kozar - Mukič 1988: 127–128).

Pred drugo svetovno vojno je tudi v porabskih slovenskih vaseh umrlo veliko dojenčkov in otrok. Mrtvorjenega otroka sta babica in mati metali pod mizo druga drugi, da bi ga oživili. *Smrt* otroka so prav tako kot smrt odraslega oznanili z zvonjenjem (mrtveca vözvonijo). Otrokom zvoni z malim zvonom dvakrat ali trikrat. Pri pogrebu ga spremljajo deklice in fantje, ki so prepasani z belim trakom. Priredijo mu tudi pogrebščino (trobino), ker to da je otrokova ženitovanjska gostija.

Ime otroku izbereta oče in mati že pred njegovim rojstvom. Imenujejo ga po starših, starih starših ali botrih. To so ponavadi imena svetnikov. Ko so ženske rodile doma, so otroka krstili drugi ali tretji dan po rojstvu. Odkar rodijo v bolnici, je krst šesti ali sedmi dan po rojstvu ali še pozneje. V začetku 20. stoletja so bile šege ob krstu v Slovenski vesi po tedanjem zapisu tamkajšnjega kmeta takele:

¹ Prim. Baš 1980: 157.

„Krst se po krščanskon zvrši, nego po krsti že ide navada. Boter pa botra i baba cehska (cehovska, vaška babica) so z detetom v cërkev hodili, krstit so ga nosili. Mati v posteli leži, more ležati, ar je postelkinja (porodnica). Oča, siromak se pa obráča, skrbi za vse s kem more botrom podvoriti. Pijéjo, jejo, dočas pamet ne morijo. Potém začnejo nositi botre, žlate i soside župo, žemlé, vrtenjike, réteše, kokoši, meso, vino, küjéno, siróvo, blágo, plátno i edno pa driigo ešče i penezze. Pa to vse, tá nošnja se zove Bütora (krstno darilo).” (Dravec 1974: 170).

Poglavitna porabska šega v zvezi s krstom je bilo krstno darilo botrov, imenovano „križmica” (iz grš. chrisma – olje, s katerim so ga pomazali). To je bila nekoč obleka, danes pa dajajo denar.

Če pri hiši ni bilo babice, potem so ženske, ko so šle okopavat na njivo, vzele dojenčke s sabo. Otroka so posadile v slamnato košaro (darvénka). Ker ima otrok sladka usteca in diši po mleku, ki privablja kače, so v bližino košare dali nekaj tobaka za pipe, ki ga kače ne marajo, in tako preprečili, da bi se žival približala otroku. V otrokovo dudo so dali sladkor in malo vode in dojenček je moral s tem zdržati do opoldneva. Nato so ga odnesli domov in mu skuhali močnik. Mati je vsak zalogaj močnika najprej dala sama v usta, da ne bi postal grudast. Popoldne so ponovno odnesli otroka v darvénko s seboj na njivo. Namestili so ga pod veliko staro marelo, da ne bi dobil sončarice. Od tretjega leta naprej so otroci že bili pri starejših sestrah in bratih, ki so pasli krave.

Šolarji (6–12 let) so morali že delati. Po končanem pouku so morali pomesti domače dvorišče, nato pa so vse popoldne pasli krave. Potem so pripravili drva za večerno in jutranje kurjenje v kuhinji ter pometli kuhinjo. Deklice so morale ob sobotah z ilovnato vodo pobeliti ilovnata tla v kuhinji in na odprtem hodniku (tarnác). Tudi nedelja se je za otroka začela s pašo. Nato so šli k maši, popoldne pa so spet pasli.

Pred prvo svetovno vojno so majhni otroci nosili dolge srajce, ki so z njimi rasle. Deklice so nosile srajco, krilo in predpasnik. Na glavi so vedno imele ruto. A. Č. P., rojena v družini malega kmeta, se takole spominja otroške noše po drugi vojni:

„Že se v šesti klas odo, pa se eške zgreben förtok pred sew emo. Pa nej črejlov, nika nej. Taše sarmastvo je bilau. Stare bakanče, pa stari prausan kaput brezi förtoka se v šaulo noso. Doma pa sam taši moški förtok, ka so ženske prele. Mama so meni zašili. Sam’ tak z rokav malo zaraubili. Taši moški förtok se noso. Pa eno veuko staro šapko raskejsano. Dostakrat tak zeblo, pa mrzlo bilau, ka vse. Se nej emo doma nikdar nej črejlov. Da sa domau s šaulo prišo, se mogo tiste bakanče dožüiti. Pa doma tak po künji baus ojtí. Pa nej pod biu, sartéu. Naša mati so kaj taše staro meli, pa svoje so kaj razparali, pa so tisto zašili tak z rokav. Pa brezi kombineja, pa brezi budje. Budje niške nej noso.” (Kozar - Mukič 1988: 125).

Fantičem so med dvema vojnama kupili obleko pri šestih letih, ko so začeli hoditi v šolo. Nosili so jo tako dolgo, da so jim nazadnje rokavi komaj še pokrili komolce. Čevlje so nosili samo pozimi. Od marca pa do prvega snega so hodili bosí. Oblečila in čevlje so si kupovali na vaških in monoštrskih sejmih. Na Gornjem Seniku je bilo na leto pet sejmov, v Monoštru pa osem. Sejem je bil tako velik dogodek, da so nekateri zaradi njega preložili celo krst.

„Mlajšan so vsikdar vekše črejvle küpili, kakše nogé so meli. Vej nogé nutri zrastéjo. Zato je sarmák klepo z njimi. Mogo je trikrat staupiti, dačas ka so se črejvli z mesta genili. Da so ma nogé nutri zrasle, črejvle je razbrso.” (Feleki 1986: III. 20)

Srednje kmete so imeli na Gornjem Seniku že za velike gospodarje (pávre). V vasi so bili tudi želarji, ki niso imeli svoje lastne hiše in lastne zemlje. Poleti so hodili na sezonska dela, pozimi pa so kot najemniki stanovali v zadnji, manjši sobi velikega kmeta. Razliko v socialnem položaju so čutili tudi otroci.

„Veuki pavri so meli osan, devet pa deset plügov više,” se spominja časov pred drugo vojno A. Č. P. iz družine malega kmeta. „Pa dosta djaboka so meli, tisti so zat’ penaze meli. Djapka so te fejst kipüvali. Tisti mlajši so meli krü zatok. Pa so meli bole lepši gvant, pa vse. Mi smo pa tau nej meli, pa djablani, tau komaj malo bilau, ka smo tádjáli, ka v zimi kaši zónik speko, pa malo notdjau.” (Kozar - Mukič 1988: 106)

64

Otroške igráče se od začetka 20. stoletja pa do konca druge svetovne vojne niso veliko spremenile. Deklice so se igrale s punčkami iz krp, fantiči pa z žogami iz krp. Cepetavčka (plesec) so delali iz lesenega motka za sukanec. Iz kartona izrezane noge in roke možička (dedaš) so prišili posebej in jih povezali s sukancem. Nato so ga obesili na zid in ga za vrstico potegovali, pri čemer je dvignil roke in razkrečil noge. Fantiči so si izrezljali bezgove piščalke in puške, pa tudi druge igráče. Moški so otrokom naredili samokolnice za igranje. Starši, ki so se po drugi vojni vrnil iz Amerike, so prinesli deklicam punčke in oblekice zanje, da so jih lahko preoblačile.

Otroci so že od šestega leta dalje morali pasti krave. Z igro so nadaljevali na pašnikih. Če je bil v družini tudi mlajši otrok, je od tretjega leta starosti tudi on s starejšim odhajal na pašo. Na prostem so se od pomladi pred veliko nočjo dalje lahko igrali igro, pri kateri so s peto najprej naredili v zemljo luknjo, v katero so s frcanjem skušali spraviti žgane glinaste kroglice. V štiridesetih letih 20. stoletja so starši otrokom tu pa tam že kupili tudi pravo žogo. Igrali so se še skrivalnico (apače špilati).

Med rojstvom in poroko so se ožji sorodniki zbrali trikrat. Ob prvem obhajilu, ob birmi in ob odhodu fantov k vojakom (do devetdesetih let 20. stoletja), od osemdesetih let 20. stoletja pa ob valeti. Krstni botrini se pridruži birmanska botrina, ki prav tako skrbi za otrokovo versko vzgojo. Če krstna botra ne moreta biti poročni prič, to vlogo prevzmeta birmanska botra.

Pri ženitovanjskih šegah otrok lahko sodeluje kot „mala svabica oziroma mali družban” ali kot nakolencič (fantič, ki ga posadijo nevesti v naročje, da bi bil njen prvorojenec sin).

Sodelovanje otrok pri šegah

Od šestega leta starosti naprej so se otroci lahko aktivno udeleževali različnih šeg. V Porabju so deklice sodelovale le pri eni šegi – koledovanju ob treh kraljih. Pri vseh drugih šegah so sodelovali le dečki. Največkrat tudi oni pri koledovanju, in sicer z dejanji, ki so jih prvotno izvajali odrasli.

Pri obhodu sv. Miklavža so bili otroci pasivni udeleženci. Starejši fantje so se oblekli v raztrgane obleke, se našemili, se opasali z dolgo verigo in hodili od hiše do hiše ter strašili otroke, deklice pa našeškali.

Otroci so bili pasivni udeleženci šeg ob 12. decembru, na večer pred godom sv. Lucije. „*Licije*” (poročene ženske) so bile ogrnjene v bele rjuhe, v rokah so imele metlo, belilnik (béncli) in vedro. Otroke so v primeru, če niso začeli hitro moliti in niso obljubili, da bodo pridni, „pobelile” z gnojevko.

Dečki so bili aktivni udeleženci „*kokodákanja*”. Tudi Lucijini koledniki so bili prvotno otroci. Njihovo koledovanje je podobno obiskom polažarjev v vzhodni in severni Sloveniji. Tam poteka „lazenje” tako, da hodi nekaj dečkov od hiše do hiše, kjer kleče na polenih želijo obilnega zaroda perutnini in živini, vsem domačim pa obilnost, dosti kruha in dušno zveličanje. Šega izhaja iz balkanskega prostora.²

V Porabju so na „*Licijovo*” hodili od hiše do hiše in želeli obilnost, rodovitnost in srečo deset- do dvanajstletni fantje. S poleni in/ali s slamo so prišli v kuhinjo, pokleknili in voščili. V *Sakalovcih* se je ta šega odvijala takole:

„*Na Licijovo mali podje noti v tjunjo pridejo. Dvej parkauli (poleni) drv parnasejo pa se na tisto dola poklekneu. Očanaš pa zdravamarijo molijo pa kokodačejo:*

Kokodak, vaši kokauši naj telko djájec nasejo, kak na pauti kamendje. Vaša dejkla pa naj taše céctje (seske) 'má, kak faljša (čutara), rit pa kak péč ... Po tiston pa njen pejnaze dajo.”

(Mukič in Kozar 1982: 107). Na Gornjem Seniku pa:

„*Kotkodak, kotkodak, aj vaši kokauši teuko djájec znaséjo, kak po pauti kaménje. Vaša iža aj teuko penes 'má, keuko zvezde geste na nébi, vaše krave aj teuko mlejka dajo, keuko vodé geste v Rabi, vaš sin aj tašega 'má, kak žrd, čer pa taše veuke cecke, kak peč.*” (Kozar - Mukič 1988: 138).

V Slovenski vesi so se spomnili informatorji le enega stavka: „*Vaša krava aj teuko mlejka majo, kak vodé, dosta zmauča aj bou.*”

V Števanovcih so voščili madžarsko: „*Luca, Luca kity-koty tojjanak a tyúkok!* (Naj nesejo kokoši!)”

Po koledniki so otroci zmolili očenaš in zdravamarijo. Za darilo so dobili jajca in denar. S poleni so v Slovenski vesi „na sveti post” (24. decembra) kurili, ko so pekli kolač (vrganjik), ali pa so jih na božič (sveti den) zažgali.

Lucijini koledniki niso bili našemljeni. Samo eno „táško” so nosili s seboj. Drva so nakradli pri sosedu, jih pustili po kokodakanju v kuhinji in v „drvotanu” vzeli gospodarjeva, ki so jih odnesli v sosednjo hišo, kjer so storili enako.

Božično in novoletno koledovanje izhaja iz predkrščanskih obhodov ob koncu leta. Kolednike je prvotno spremljal tudi duhovnik, saj so prinašali božji blagoslov.

Od Lucije do božiča so hodili *božični koledniki (betlehemeške)*. Eden od treh pastirjev je nosil „betlehem”, tj. cerkvico s prizorom Jezusovega rojstva. Koledovali so fantje v starosti od 10 do 14 let. Tretji je lahko bil oblečen v angela. Pastirja sta si obraz in roke namazala s sajami. V Števanovcih sta si svojčas na obraz nataknila „larfe” (lafli). Na Gornjem Seniku sta si pritrdila dolgo brado. Oblekla sta narobe obrnjen star suknjič ali „bekeč” (kožuh), včasih tudi narobe obrnjene hlače. Na Gornjem Seniku sta si posadila na glavo velik star moški klobuk, v Števanovcih pa sta imela na glavi

² Prim. Kuret 1972: 100.

nekakšno Miklavževo škofovsko kapo. Obuta sta bila v škornje. V roki sta držala dolgo zakrivljeno pastirsko (škofovsko) palico z zvončkom. Angel je bil oblečen v belo haljo, na hrbtu je imel pritrjene perutnice, nosil pa je jaslice (betlehem). V hišo sta stopila oba pastirja, se priklonila in pozdravila: „Valen bojdi Jezuš Kristuš!“ Vmes sta pozvonila z zvončki na palicah. Nato sta vprašala: „Ali slobaudno gé betlehemeznivati?“ Če so domači rekli: „Slobaudno,“ sta pastirja legla na tla. Zdaj je vstopil angel z betlehemom. Pastirja sta vstala in vsi trije so skupaj zapeli kolednico (prevod madžarske cerkvene pesmi Mennyből az angyal):

Z néba je prišeu	Tan paulek njega
doli k vam angeu,	je mati njegva,
pastirge, pastirge.	Marija, Marija.
V Betlehem naj bi	Gor na slamici
šli ino vidli	tam je dejtece,
dejtece, dejtece.	Jezušek, Jezušek.

66

Domači so jih tiho poslušali. Potem so skušali ugotoviti, kdo so našemljenci. Eden od pastirjev je v madžarščini poprosil: „Kérünk, kérünk egy pár krajcárt. Jézuskának nincs bocskora, fázik, fázik a szegény. (Dajte nam, dajte nekaj krajcarjev, Jezušček nima čevljev, siroto zebe!)“ Ko so dobili dar, so ponovili kolednico v slovenščini ali pa so zapeli madžarsko: „Pásztorok, páztorok, keljünk fel. (Pastirji, pastirji, vstanimo!)“ Nato so se slovensko poslovili: „Bauk plati! Vasele svetke van žalejmo! Valen bojdi Jezoš Kristoš.“

V Števanovcih so govorili in peli samo madžarsko. V Sakalovcih so samo voščili: „Bauk daj blajženi sveti den!“³

Na novo leto zjutraj so hodili fantiči in moški „pozdravlat, friškat“. Na Gornjem Seniku so z mokro smrekovo vejo poškopili dekleta in ženske, v Sakalovcih, Števanovcih in okolici pa so tepežkali s spletenimi „krpači“ (korbač). S kolednico so želeli veliko zdravja in obilnosti v novem letu: „Valen bojdi Jezoš Kristoš! Zdravi bojte, fristji bojte v eton nauwon leta. Aj van Bauk zdravdje dá, pa veseldje, pa srečo, pa sveti boži blagoslov. Po stau tjeblauw (keblow) žita, po stau tjeblauw pšenice“ (Sakalovci). Na Gornjem Seniku pa: „Zdravi bojte, friški bojte v eton nauwon leti. Dosta kriija, dosta vina vse za volé. Düšno zveličanje pa največ.“ Od leta 1985 se je zadnji stavek glasil: „Penaze pa največ!“ (Mukič in Kozar 1982: 107, Kozar - Mukič 1988: 140).

„Na trej kralovo“ (6. januar) pa so deklice koledovale. V Sakalovcih so govorile takole:

„Valen bojdi Jezoš Kristoš! Valen bojdi Jezoš Kristoš! Bauk van dobre gostij daj na sveto mlado leto! Marija je sina rodila v mesti Betlehemi na sveton mladon leti. Andjelce so z neba prišli, so spejvali: - Mér van bojde na višina. Marije deklicije so prišle pa so vence plela, pa so maloma Jezoš darivala. Marija se je veselila, pa je prajla: - Deklicije, vaselite se, radüjte se, ar se je naraudo zveličar svejta!“

³ Prim. Kuret 1986: 25–26.

Zatem so zapele dolgo pesem o treh kraljih, ki se začinja:
*O, sveti trej kralji,
 kak blajžen vaš den,
 da sina Marija
 rodila nam vsejm itd.*

Pesem je starinska, znana vsaj že v 16. stoletju. Ohranila se je v prekmursko-porabskih slovenskih molitvenikih. (Mukič - Kozar 1988: 140).

Od vseh praznikov so otroci najbolj nestrpno pričakovali veliko soboto. Kot povsod v severovzhodnih delih Slovenije, tudi v Porabju *na veliko soboto zvečer* gorijo kresovi, ognji na hribih. Med kurjenjem so otroci (dečki) streljali (pokali s karbidom), igrali na harmoniko in kitaro, peli in zganjali različne šale. Nekoč so streljali s pravimi možnarji, danes pokajo s pločevinastimi škatlami s pomočjo karbidovega plina. Šega je od devetdesetih let 20. stoletja prireditvev, ki jo organizira slovenska manjšinska samouprava.

67

Za veliko noč so botre darovale svojim krščencem pirhe (raménke), do okoli šestdesetih let 20. stoletja.

Šolarji (fantje in dekleta) so v obdobju pred drugo svetovno vojno na paši pozdravljali *binškošne praznike*: „*Na risausko nadelo smo se tistin, šteri kisnau gorstano conali: risauska pütra. Šteri smo rano gnali, tisti smo pa veuko dero meli. Podje pa so z bičon strejlali. Risauske gni smo pozdravljali.*” (Kozar - Mukič 1988: 129).

Poleti ni bilo časa za počitek in razvedrilo, zato je v tem obdobju malo koledarskih šeg. Otroci so poleti pasli krave in se med tem igrali na prostem. Enako velja za jesenski čas.

V 21. stoletju se porabski otroci spoznavajo s šegami v šoli pri pouku slovenščine ali pri izvenšolskih dejavnostih (plesne skupine, pevski zbori, priložnostne predstave ipd.). Šege so izumrle (za otroke tudi z jezikom vred). Do leta 1989 so bile porabske vasi izolirane. Po odpravi „železne zavese” se je pospešila asimilacija in tudi to območje je zajela globalizacija. Kljub temu, da je mešanih zakonov le 10 odstotkov, v družinah ne uporabljajo slovenskega jezika. Za Porabje so značilne dvogeneracijske družine (50 %). Zelo redko živi skupaj več generacij. Babice in dedki večinoma ne živijo skupaj z vnuki. Starši ne govorijo z otroki slovensko, jezikovno in kulturno so se asimilirali. Malo otrok živi skupaj s starimi starši. V tem primeru se naučijo domačega porabskega narečja in stari starši jim predajo nekaj tradicionalnih šeg ali jim vsaj pripovedujejo, „kako je bilo nekoč”. Uporabo materinščine smo leta 2002 raziskovali na Gornjem Seniku in v Števanovcih, kjer sta še šoli in se otroci učijo tudi knjižne slovenščine. V ostalih porabskih vaseh šole ni. V nobenem primeru pa vloge družine šola ne more prevzeti. Obe, družina in šola bi lahko skupaj ohranjali slovenski jezik, kulturo in identiteto porabskih Slovencev, a ekonomski položaj ljudi v tem kraju temu ni naklonjen (Kozár 2005).

LITERATURA

BAŠ, Angelos

1980 *Slovensko ljudsko izročilo*. Ljubljana : Cankarjeva založba : Inštitut za slovensko narodopisje pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti.

DRAVEC, Alojz

1974 Národná vera i navade v vesi. *Traditiones* 3, str. 166–174.

FELEKI, Vendel

1986 Senje. *Ljudski list* 86, št. 3, str. 20.

KOZAR-MUKIČ, Marija

1988 *Gornji Senik = Felsőszölnök*. Szombathely : Savaria muzeum ; Ljubljana : Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

1992 Otroško praznično leto v Porabju. V: *Mladi v svetu ljudskega izročila*. Maribor: Festival Otrok in umetnost. Str. 17–22.

KOZÁR, Mária

2005 Felsőszölnök és Apátistvánfalva lakosságának nyelvhasználatá, nemzetiségi kötődése és aktivitása [= Uporaba jezika, narodnostna navezanost in aktivnost prebivalcev vasi Gornji Senik in Števanovci]. *Vasi Szemle* 59, št. 5, str. 598–608.

KURET, Niko

1972 Obredni obhodi pri Slovencih. *Traditiones* 1, str. 93–112.

1986 *Slovenska koledniška dramatika*. Ljubljana : Slovenska matica.

MUKIČ, Francek; KOZAR, Marija

1982 *Slovensko Porabje*. Celje : Mohorjeva družba.

BESEDA O AVTORICI

Marija Kozar - Mukič, diplomirana etnologinja, kustodinja Muzeja Savaria v Szombathelyu, v. d. ravnateljica Muzeja Avgusta Pavla v Monoštru na Madžarskem. Članica slovenskega in madžarskega etnološkega društva. Objavila je blizu 200 strokovnih in poljudnoznanstvenih spisov v slovenskem in poljudnoznanstvenih spisov v slovenskem in madžarskem jeziku, med njimi šest samostojnih knjig o porabskih Slovencih: *Slovensko Porabje = Szlovénvidék. Ljubljana - Szombathely 1984; Felsőszölnök = Gornji Senik. Szombathely - Ljubljana 1988; Etnološki slovar Slovencev na Madžarskem = A magyarországi szlovének néprajzi szótára. Monošter - Szombathely 1996; Felsőszölnök. Budapest, 2000; Doljni Senik - Unterzemming - Alsószölnök. Alsószölnök 2001; A magyarországi szlovének. Budapest 2003.*

ABOUT THE AUTHOR

Marija Kozar - Mukič is a graduated ethnologist and curator of the Savaria Museum in Szombathely, deputy director of the August Pavel Museum in Monošter, Hungary. She is a member of both the Slovene and Hungarian ethnological societies. She has published about 200 specialist and popular scientific articles in Slovene and Hungarian, among them are six independent books on the Slovenes of Porabje: *Slovensko Porabje = Szlovénvidék. Ljubljana - Szombathely 1984; Felsőszölnök = Gornji Senik. Szombathely - Ljubljana 1988; Etnološki slovar Slovencev na Madžarskem = A magyarországi szlovének néprajzi szótára. Monošter - Szombathely 1996; Felsőszölnök. Budapest, 2000; Doljni Senik - Unterzemming - Alsószölnök. Alsószölnök 2001; A magyarországi szlovének. Budapest 2003.*

SUMMARY

CHILDREN IN THE FOLK TRADITIONS OF THE SLOVENES LIVING IN HUNGARY

Before the Second World War the childhood of Porabje Slovenes ended at the age of 12. Children were passive participants in folk life until they were six years old, but they then started to engage in various tasks and customs. Many acts among the Porabje Slovenes were connected with new born babies; they were to bring the baby happiness and health, as well as protection against evil spirits and spells. The girls of Porabje took part in only one custom – carolling at Epiphany. In all the other customs only boys participated. In most of these cases carolling was involved, which was originally performed by adults. St Lucia's carol-singers were originally children. Their activities were similar to the carolling (*položarji*) on December 4 in northeastern Slovenia. On St Nicholas' Day the children were passive participants, similarly as on December 12, the eve of St Lucia's Day. Christmas and new-year carolling has its origin in pre-Christian customs of going from house to house at the end of the year. The carol-singers were originally accompanied by a priest as they brought people God's blessings. Easter Saturday was the feast day most eagerly awaited by the children of Porabje. As elsewhere in northeastern Slovenia, bonfires were lit on the hills on that day. While the bonfires burned, the children (boys) threw fire-crackers made with carbide, played the accordion and guitar, sung songs and played jokes. In the summer there was no time for leisure and playing and there were few calendar customs. The children were on the pastures with the cows and played outside in summer. The same was true of autumn.

In the 21st century the Porabje children learn about these customs at school, in Slovene lessons or as part of out-of-school activities.
